

Euroopa Regioonide Komitee aramus teemal „Sotsiaalne innovatsioon kui uus vahend ühiskondlike probleemidega tegelemiseks“

(2017/C 306/06)

Raportöör: Marcelle HENDRICKX (NL/ALDE), Tilburgi vallavalitsuse liige

POLIITILISED SOOVITUSED

EUROOPA REGIOONIDE KOMITEE

Üldised märkused

1. tunnetab, et Euroopat ootavad ees suured ühiskondlikud probleemid: meie elanikud on oma tuleviku suhtes ebakindlad, töötuse, eriti noorte töötuse määr on ikka veel kõrgem kui see oli enne finants- ja majanduskriisi puhkemist, kliimamuutuste mõjud muutuvad üha tajutavamaks, elanikkond vananeb ning pagulaste, varjupaigataotlejate ja sisserändajate saabumine tõstatab kohalike ja piirkondlike omavalitsuste jaoks uusi küsimusi;
2. märgib, et komitee liikmed näevad ühiskonda muutumas. Meie kodanikel on nüüd suuremad nõudmised ja samas ka kõrgem kvalifikatsioon. See viib selleni, et nad tahavad üha enam ise oma elu suunata, oma elustaset parandada ning näitavad suuremat huvi aktiivsema osalemise vastu sotsiaalselt oluliste teemadega tegelemisel. Samal ajal oleme meie kohalike ja piirkondlike omavalitsuste esindajatena teadlikud sellest, et meie kodanike huvid võivad olla vägagi erinevad;
3. nendib, et lisaks kasvab ühiskondlike probleemide keerukus: neid probleeme ei ole võimalik lahterdada konkreetsete poliitikavaldkondade alla, need ei peatu omavalitsusüksuste piiridel ega lõppe ametiaja lõppemisel. Need nõuavad kohest tegutsemist ning pikaajalist nägemust ja lähenemiskiisi, samuti ka paradigma muutust ELi poliitika sotsiaalse mõõtme ning muu hulgas majandus- ja rahandusliidu suhtes, mille eesmärk oleks jõuda kõigi kodanikeni ja tugevdada kodanike ja liikmesriikide vahelist solidaarsust;
4. sedastab, et samas on kohalike ja piirkondlike omavalitsuste käsutuses vähem rahalisi vahendeid, et tulla kiiresti muutuv ühiskonnas toime nende uute ja keerulisemate probleemidega. Mistahes tegutsemine kõnealusel valdkonnas vajab seetõttu objektiivset, pragmaatilist ja tõhusat kooskõlastamist eri valitsemistasandite vahel;
5. toob välja praeguse lähenemiskiisi ja praeguste poliitikavahendite piiratud võimalused tänapäeva ühiskondlikele probleemidele lahenduste leidmisel. Samas pakuvad asjaomased arengusuunad moodsale ja innovaatilisele Euroopale ka võimalusi;
6. näeb sotsiaalses innovatsioonis olulist vahendit, mis kaasab avalikku, era- ja kolmandat sektorit, et tegeleda tänapäeva ühiskondlike probleemidega ja parandada meie kodanike elukvaliteeti. Sotsiaalselt uuenduslikel projektidel on suurem mõju ühiskonnale ja majandusele üldiselt, kui nende kombineerimine tehnoloogilise toetusega toob meie kodanikele kaasa paremad lahendused;

Sotsiaalse innovatsiooni tunnused

7. nõustub sotsiaalse innovatsiooni määratlusega, mille kohaselt see kujutab endast uusi ideid (tooted, teenused ja mudelid), mis vastavad ühiskondlikele vajadustele (on alternatiividest tõhusamad) ning loovad samas uusi sotsiaalseid suhteid ja koostööpartnerlusi⁽¹⁾;
8. märgib, et sotsiaalne innovatsioon võib olla oluline vahend kõigi ühiskondlike probleemide leevendamiseks. Näiteks noorte töötuse vastu võitlemisel, eakate eest hoolitsemisel ja nende sõltumatuse soodustamisel, inimeste integreerimisel, kellel on raske tööturule pääseda ning kaugemate, mitmesuguste demograafiliste probleemidega silmitsi seisvate piirkondade ja puuduses vaevlevate linnapiirkondade taaselustamisel;

⁽¹⁾ Empowering people, driving change; Social innovation in the European Union, BEPA (Bureau of European Policy Advisers) – 2011.

9. märgib, et komitee jaoks on sotsiaalse innovatsiooni tunnused alt ülespoole suunatud lähenemine, ühiselt ja loominguiliselt lahenduste otsimine inimeste lähedal⁽²⁾, vajadusest lähtuvate lahenduste pakkumine, omavalitsuste, ettevõtete, teadus- ja haridusasutuste, ühiskondlike organisatsioonide ja kodanike huvirühmade⁽³⁾ vahelised uued suhted ja nendevaheline koostöö;

10. soovib alt üles suunatud lähenemisviisi hea näitena nimetada tarbijarühmitusi. Tarbijarühmitus loob konkreetse kontakti teenuseid tundvate tarbijatega. Tarbijarühmitused sobivad tarbijate tagasiside (nt kasutajakogemus) kogumiseks, teenuste ja toodete arendamiseks ning samuti uute ideede genereerimiseks ja katsetamiseks (alt üles suunatud lähenemise alusel). Tarbijarühmitused edendavad kaasatust ja annavad tarbijatele tõelise võimaluse kaasa rääkida;

11. rõhutab, et sotsiaalne innovatsioon tähendab avaliku halduse jaoks teistsugust töötamise viisi. See nõuab kohalikest ja piirkondlikest omavalitsustelt avatud suhtumist kodanike, ettevõtete, teadus- ja haridusasutuste ning ühiskondlike organisatsioonide esitatud algatustesse ja ideedesse. Seejuures on oluline mõista, et paljudele tänapäevastele küsimustele ei ole võimalik leida vastust üksnes avaliku halduse tasandil. Avatud suhtumine ei tähenda siiski passiivset suhtumist. Sotsiaalse innovatsiooni edendamine nõuab tihti kohalikest omavalitsustelt juhtrolli ja koordineerimise oma õlule võtmist partnerluste vahendamisel, osapoolte kokkuviiimisel, innovaatiliste ökosüsteemide loomisel, kohalike ja piirkondlike kogukondade heade algatuste innustamisel, paindlike õigusraamistike loomisel, teadmiste vahetamise eest hoolitsemisel ja dialoogi õhutamisel;

12. nõustub Euroopa Komisjoniga, et EL peab pakkuma konkreetseid tulemusi, mis tulevad vastu meie kodanike vajadustele ja soovidele. Toetades ja edendades sotsiaalset innovatsiooni juba ettevalmistavas etapis, poliitika ja otsustusprotsesside väljakujundamisel, saavutame me paremad ja laiemad kandepinnaga lahendused;

13. on seisukohal, et ajal, mil usaldus meie demokraatlike institutsioonide vastu on surve all, on kodanike toetus määrava tähtsusega. Sotsiaalne innovatsioon saab alguse kodanikest ja kohalikest kogukondadest – alates kodanikega nõu pidamisest ühiskondlike vajaduste väljaselgitamiseks ja lahenduste sõnastamisest kuni rakendusfaasini välja kaasamise, jagamise ja kaasvastutuse, vastastikkuse ning tunnustatud ja mitmeid sidusrühmi liitvate võrgustike loomise kaudu. See mõõde tuleb lõimida territoriaalse mõõtmega ja peab vastama nii hästi kui võimalik üksikisikute, perekondade ja kogukonna vajadustele;

Potentsiaali kasutamine, takistuste eemaldamine

14. väljendab heameelt, et Euroopa Komisjon tunnustab sotsiaalse innovatsiooni olulisust, eelkõige sotsiaalse innovatsiooni kogukonna portaali ja iga-aastase Euroopa sotsiaalse innovatsiooni konkursi võimalusi. rõhutab, et sotsiaalne innovatsioon ei puuduta mitte ainult majanduskasvu ja töökohtade loomist. Oluline on, et sotsiaalset innovatsiooni tunnustataks kui vahendit ning tunnustataks, et see on rakendatav eri valdkondades, muu hulgas võitluses vaesuse ja majandusliku tõrjutuse vastu, mille abil saab parandada ELi elanike elukvaliteeti;

15. märgib, et sotsiaalse innovatsiooni projektide abil saab tõepoolest tagada, et sotsiaalse kaasatuse ja solidaarsuse tugevdamine ning majanduskasvu ja töökohtade loomine üksteist täiendavad. Seepärast nõuab komitee sotsiaalse innovatsiooni kaasamist kohaliku ja piirkondliku arengu strateegiatesse;

16. märgib, et lisaks viib sotsiaalne innovatsioon parema innovatsioonini. Tehnoloogiline areng leiab aset üha kiiremini ning suundumused nagu näiteks digiteerimine ja automatiseerimine, muudavad linnades ja piirkondades põhjalikult tööturgu ja majandust laiemalt – ühelt poolt kaovad töökohad seoses automatiseerimise ja robotiseerimisega, teiselt poolt tekivad uued, teistsugused töökohad; suurandmed puudutavad meie kodanike privaatsust ja mitte igäiks ei ole suuteline tehnoloogilist arengut võrdset hästi jälgima ja sellega toime tulema. Sotsiaalne innovatsioon võib aidata suurendada meie ühiskonna vastupanuvõimet; Komitee näeb kõikjal ELis kohalike ja piirkondlike omavalitsuste sotsiaalse innovatsiooni suurepäraseid näiteid⁽⁴⁾;

⁽²⁾ Euroopa Regioonide Komitee arvamus „ELi sotsiaalsete investeeringute pakett“, CDR1999-2013_00_00_TRA_AC.

⁽³⁾ Euroopa Regioonide Komitee arvamus „Euroopa Liidu linnade integreeritud tegevuskava suunas“, CÖR-2013-06902.

⁽⁴⁾ Näiteks dementsuse katselava Tilburgis, Madalmaade Kuningriigis. Seal teevad ettevõtted, teadus- ja haridusasutused, hooldajad ja patsiendid ning nende perekonnad koostööd, nii et patsiendid saaksid kauem ja mugavamalt kodus elada. Seejuures rakendatavad tehnilise innovatsiooni lahendused on välja töötatud koostöös nende erinevate rühmadega.

17. leiab, et me jätaksime kasutamata suurepärase võimaluse, kui me ei jaga edukaid sotsiaalseid uuendusi ja need jäävad tuntuks vaid kohapeal. Uuendused saavad tihti alguse kohapeal ja on väikese ulatusega, aga need võivad olla väärtuslikud ja rakendatavad kõikide Euroopa kodanike suhtes. Sotsiaalse innovatsiooni kogu potentsiaali ärakasutamiseks on vaja keskkonda, mis muudab võimalikuks selle laiendamise ja levitamise;

18. märgib, et on palju näiteid sotsiaalse innovatsiooni headest tavadest, millega aidatakse nii ohuolukorras naisi kui ka noori. Neid tavasid tuleks esile tõsta, et neid saaks laiendada üle Euroopa teistele sellises olukorras inimestele, hõlbustades vajaduse korral nende rahastamist struktuurifondide kaudu;

19. märgib, et sotsiaalse innovatsiooni kogu potentsiaali täielikuks ärakasutamiseks on vaja lihtsustada ja vähendada ühtekuuluvuspoliitikaga kaasnevat halduskoormust. Ühtekuuluvuspoliitika reguleeriva raamistiku praegune keerukus ja ulatus peletab paljud taotlejad eemale. Komitee on juba mitmel korral kutsunud ELi institutsioone üles lihtsustama oluliselt ühtekuuluvuspoliitika õigusaktide paketti ⁽⁵⁾;

20. nendib, et Euroopa ühtekuuluvuspoliitika muudab keeruliseks sotsiaalse innovatsiooni kasutamise vahendina. Sotsiaalse innovatsiooni projektide rahastamist ELi vahenditest takistavad asjaolud, et tegu on väikesemahuliste projektide, väikeste ja mittetraditsiooniliste partneritega ning et sotsiaalne innovatsioon ei ole alati kriteeriumiks Euroopa fondidest toetuse taotlemisel;

21. märgib, et seetõttu ei ole mitte kõik Euroopa fondid ja programmid sotsiaalse innovatsiooni rahastamiseks sobivad. Nii nagu tehnoloogilise innovatsiooni puhul, vajab ka sotsiaalne innovatsioon ruumi eksperimenteerimiseks ja valmidust ebaõnnestunud uuenduste aktsepteerimiseks;

22. tõstab esile, et sotsiaalset innovatsiooni saab edendada muu hulgas sotsiaalmajanduse kaasabil. Tuleb sellega seoses meelde, kuidas sotsiaalmajanduse algatused, mis põhinevad kogukondi moodustavate inimeste koostööl ja ühiskondlikul osalemisel, aitavad suurendada sotsiaalset, majanduslikku ja territoriaalset ühtekuuluvust ning usaldust kogu Euroopa Liidus. Komitee leiab, et sotsiaalset innovatsiooni tuleb toetada selleks, et vabastada sotsiaalmajanduse potentsiaal, parandades sotsiaalse ettevõtluse juurdepääsu rahastamisele eri rahastamisvõimaluste kaudu ja mobiliseerides piisavaid rahastamisvahendeid kohalikul, piirkondlikul, riiklikul ja ELi tasandil ⁽⁶⁾;

Innovatsioon vs sotsiaalne innovatsioon

23. rõhutab innovatsiooni olulisust Euroopa Liidu jaoks, et meie kodanikud saaksid parima hariduse, et oleks piisavalt tööd, et me tuleks toime ühiskondlike probleemidega ning et säiliks kõrgetasemeline heaolu ja elukvaliteet. Selles kontekstis tõstab komitee esile algatuse „Innovatiivne liit“ olulisust ELi veelgi innovatsioonisõbralikumaks muutmisel. Algatus võimaldab häid ideid kiiremini toodeteks ja teenusteks ümber vormistada;

24. toetab Euroopa Komisjoni sotsiaalse innovatsiooni valdkonnas tehtavaid erinevaid jõupingutusi, mille eesmärk on edendada sotsiaalset innovatsiooni sellistes valdkondades nagu ELi tööhõive ja sotsiaalse innovatsiooni programm, jagamismajanduse mudel, programm „Horisont 2020“, kultuuritundmise platvormid ja VKEde rahastamisvahendi programmid;

25. leiab siiski, et kuigi tööhõive ja sotsiaalse innovatsiooni programmi abil üritatakse muu hulgas võidelda pikaajalise töötuse, vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu, ei ole Euroopa tasandil veel olemas mehhanisme, mille kaudu saaks kõnealustele ühistele probleemidele tõhusalt vastata;

26. arvab, et nendele jõupingutustele vaatamata on strateegias „Euroopa 2020“ pandud rõhk liiga ühekülselt innovatsiooni tehnoloogilisele poolele ja selle sotsiaalne külg ei tule piisavalt esile. Komitee rõhutab tööka, et sotsiaalne innovatsioon ja tehnoloogiline innovatsioon täiendavad teineteist ning et nende vastastikust täiendavust edendades on võimalik saavutada ühiskondliku mõjuga tulemusi;

⁽⁵⁾ Muu hulgas „Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide lihtsustamine kohalike ja piirkondlike omavalitsuste seisukohast“, (COR-2016-00008).

⁽⁶⁾ Regioonide Komitee arvamus „Sotsiaalmajanduse roll majanduskasvu taastamisel ja töötuse vastu võitlemisel“ (COR-2015-01691).

Euroopa Liidu roll ja soovitused

27. märgib, et tänapäevased ühiskondlikud probleemid on piiriülesed ning sageli peavad neid lahendama Euroopa kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused. Sotsiaalsel innovatsioonil võib olla tähtis roll sotsiaalse, majandusliku ja territoriaalse ühtekuuluvuse loomisel. Soovitav on, et ELil oleks seejuures hoogustav, lihtsustav ja ühendav roll;
28. kutsub Euroopa Komisjoni üles arvestama poliitika kujundamisel suuremal määral selle rakendatavusega kohalikul ja piirkondlikul tasandil. Seda kooskõlas ELi linnade tegevuskava elluviimisega, mille puhul komisjon, liikmesriigid ja linnad määratlevad ELi poliitika ja õigusaktide rakendatavuse kohalikul tasandil. Eriti oluline on see sotsiaalse innovatsiooni projektide puhul, mida kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused toetavad sageli kogu innovatsiooniprotsessi vältel (loomine, katsetamine, levitamine ja hindamine);
29. palub Euroopa Komisjonil tunnustada sotsiaalset innovatsiooni kui vahendit ning tunnistada seda vahendina, mis võimaldab tegeleda väga erinevate ühiskondlike probleemidega ja parandada elanike elukvaliteeti;
30. leiab, et Euroopa Komisjon peaks võtma juhtrolli sotsiaalse innovatsiooni edasisel arendamisel, teadmiste jagamisel ja heade tavade levitamisel; näiteks sotsiaalmajanduslike ettevõtete jaoks peaks komisjon tagama sotsiaalset innovatsiooni edendavate ning tervishoiu-, eluaseme- ja aktiivse töötamise valdkonda integreeritud poliitikameetmete rakendamise eri valitsemistasanditel, toetades tõelise sotsiaalse innovatsiooni kogukonna loomist Euroopas;
31. kutsub Euroopa Komisjoni üles kõrvaldama esile toodud takistused ja kehtestama sotsiaalse innovatsiooni kriteeriumina Euroopa fondidest toetuse taotlemisel, avama fondid ja programmid ebatraditsioonilistele asutustele või rühmitustele ning andma ruumi eksperimenteerimisele, mille puhul oleks aktsepteeritav ka eksperimendi ebaõnnestumine;
32. palub Euroopa Komisjonil töötada sotsiaalse innovatsiooni protsesside arengu jälgimiseks liikmesriikides välja selgete näitajatega järelevalve- ja mõju mõõtmise mehhanism, eeskätt sotsiaalmajanduse osas. Seeläbi muutuksid sotsiaalse innovatsiooni tulemused mõõdetavaks, oleks võimalik kindlaks teha sotsiaalse innovatsiooni mõju, levitada asjaomast teavet ja tutvustada edulugusid. See muudab lihtsamaks rahaliste vahendite ligimeelitamise;
33. vaatleb sotsiaalse innovatsiooni potentsiaali täielikuks ärakasutamiseks ka rõhutatult iseenda tegemisi. Komitee kutsub oma liikmeid üles eksperimenteerima kohalikul tasandil sotsiaalse innovatsiooniga, kaasama sellesse teisi omavalitsusüksusi, ettevõtteid, teadusasutusi ja elanikke ning jagama üksteisega kogemusi;
34. toonitab sotsiaalklauslite tähtsust riigihankepakkumuste hindamisel ja palub Euroopa Komisjonil tagada nende sätete korrektne ülevõtmine ja rakendamine liikmesriikides. Komitee soovib ka kehtivate riigiabi eeskirjade paindlikumaks muutmist, et niiviisi edendada sotsiaalset innovatsiooni. Täiendavalt võiks analüüsida liikmekapitali ja osalusinnovatsiooni võimalusi olemasolevate sotsiaalse innovatsiooni ja sotsiaalinvesteeringute programmide puhul, mille aluseks on tavaliselt investoripõhine mudel.

Brüssel, 11. mai 2017

*Euroopa Regioonide Komitee
president*

Markku MARKKULA